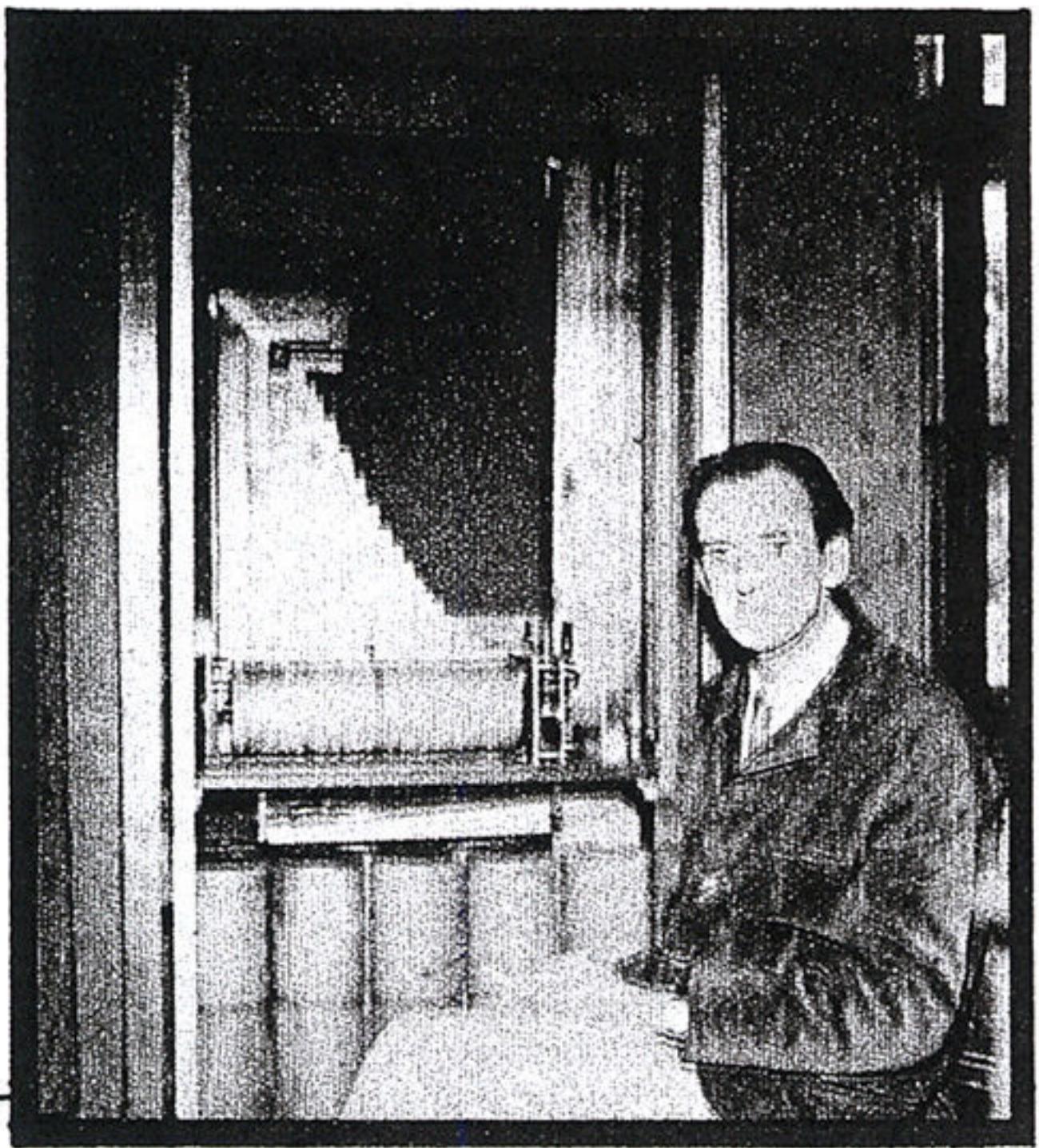
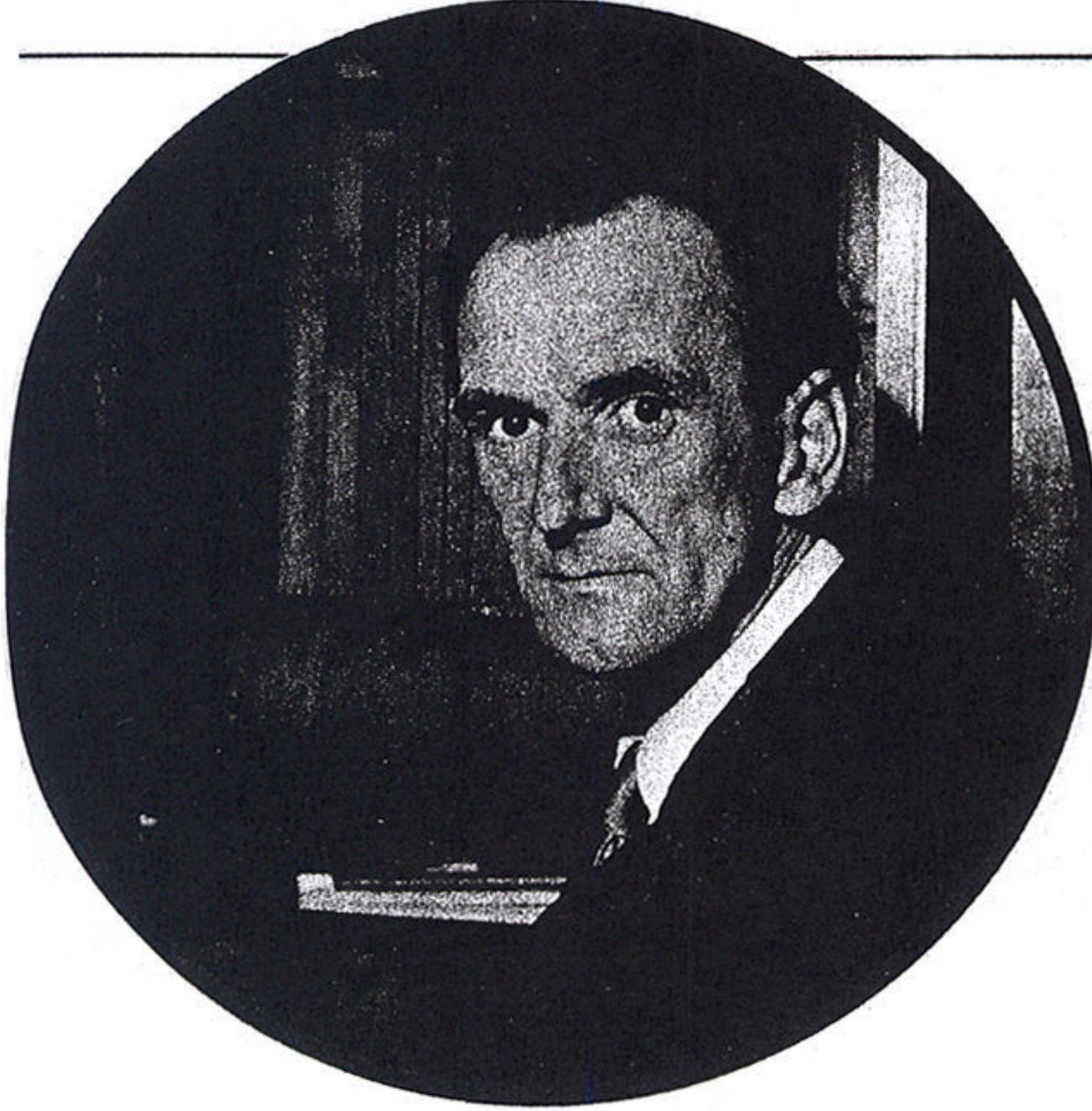

Ako vam dozlogrdi udaranje hubnjeva i zaglušljiva buka pop-muzike, otidite u Demetrovu ulicu u Zagrebu. Tamo vas čekaju zvuci koji će za vaše uši biti pravi praznik

**Juke - boxi
su svirali i
Napoleonu**

Utonula u jesenju tisini, obasjana žmirkavim plinskim lampama, mala gornjogradska ulica krije u sebi jednu od najneobičnijih i najvrednijih zbirki u Zagrebu. Tu, u Demetrovoj sedam, zaklonjen visekom drvenom egradom i okružen stoljetnim platanama, smješten je stari dvorac koji je jednim svojim dijelom muzej, a drugim — dječji vrtić!

— Pa kaj onda ak'je tu dečiji vrtić! Deca mi ne smetaju — žuстро nam objašnjava Ivan Gerersdorfer, vlasnik jedinstvene zbirke muzičkih automata.

Ogrnut u kaput (hladno je kak v kusnicel) domaćin nam pokazuje dvije prostrane sobe debelih zidova koji ne propuštaju ni toplinu ni hladnoću. Ljeti je ugodno, ali sada...

Taj visoki, crnokosi čovjek srednjih godina i žustrih pokreta, urar po zanimanju, a kolekcionar u krvi, cijeli svoj život posvetio je samo jednom: sakupljanju starih muzičkih kutija. Ne želi govoriti o sebi. Odmah nas je upozorio:

— Kaj koga interesira kol'ko sam star i kaj delam. To uopće ni važno. Tu ste radi automata, a ne radi mene. Razgovarajmo onda o njima!

Na naš upit kako je postao kolekcionar, uzvratio je pretputanjem:

— A kak ste vi postali novinar? Kaj ja znam! Ne sećam se. Dobila sam na poklon sovu kaj svira, pa sam se, izgleda, zagrijal za to... Tak sam počeo skupljati starudiju...

Kad smo započeli razgovor o muzičkim kutijama, Ivan-Gerersdorfer odjednom postaje vrlo ugodan, razgovorljiv sugovornik. Spreman je satima pričati o automatima, njihovoj povijesti... Sve voli podjednake, ali mu je izrezbarena sova ipak najdraža.

Iako nema nikoga tko bi mu uredio kabinet, ni na jednom automatu nema nimalo prašine.

— Debivam od gradske skupštine nekakvu dotaciju, a' te ni beg zna kaj. Da tim nevcima do-

Strastveni kolekcionar Ivan Gerersdorfer posjeduje jedinstvenu zbirku muzičkih automata. Neki su stariji od 150 godina

gel bi platiti čistačeu koju nemrem najti ni za vraga. Lakše prenajdem automat nek nju — ljudi se naš sugovornik.

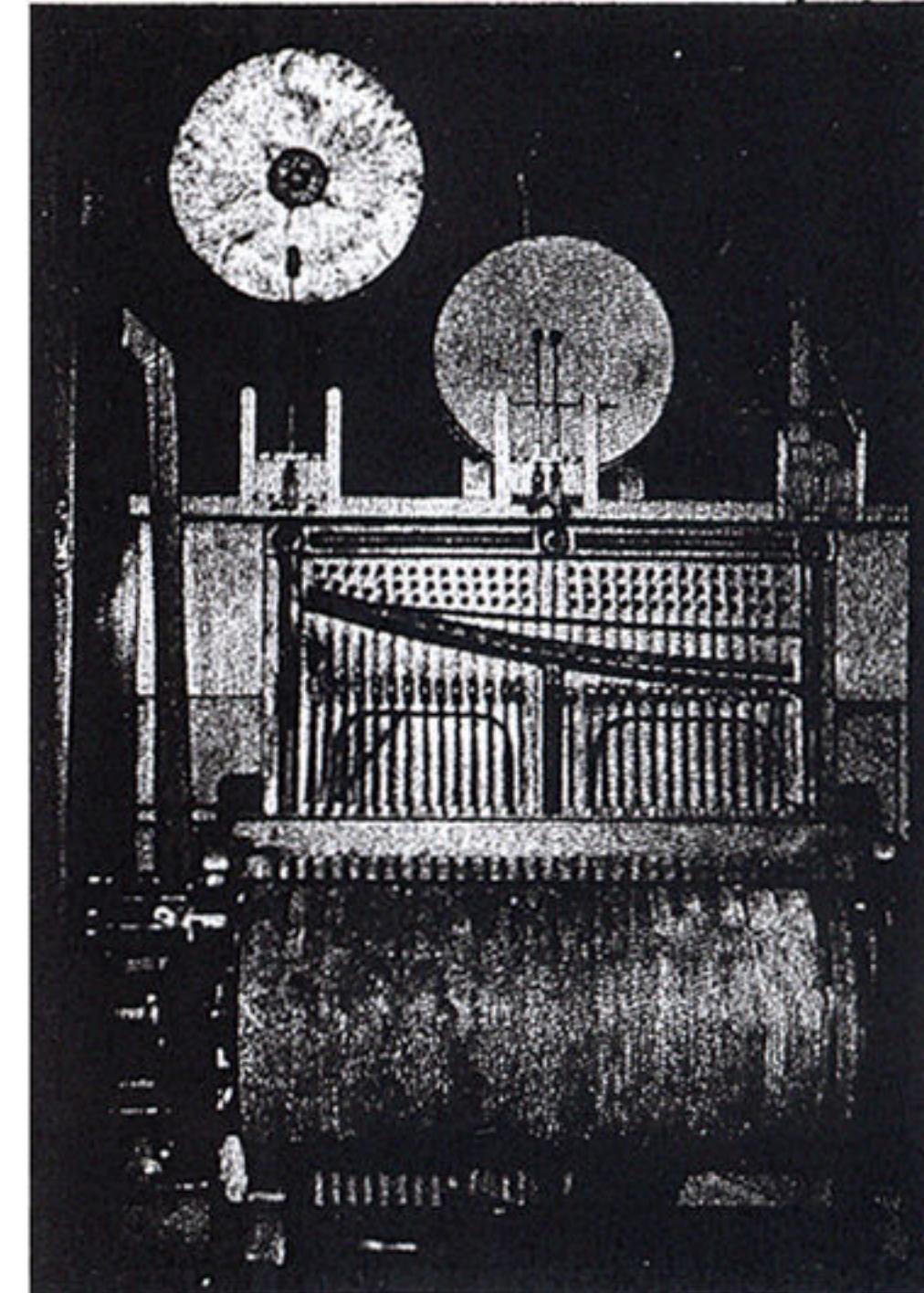
Pažljivi kolekcionar živi sam u toj velikoj kući. Nema obitelji. Cijeli svoj život posvetio je muzičkim kutijama. Živi za njih.

— Čujte, neke debi od grossmame peglu, na tavanu najde potru škrinju i veli: ja sam kolekcionar! Je, šipak! To on dela samo da bi se pokazal pred susedima. Il' neki bogec skuplja starudiju kak bi se osigural za stare dane. Onda vumre a da nema ništa od toga... Imate i takvih, recimo, kaj skupljuju britve. Silom hoće imati sto britvi, a ni važno kakve su. Vi'te, ja sakupljam samo unikate. Mene ne interesira kaj, niti me

divnija čuvstva. To mu je najveća nagrada.

— Znate da sam moral postati stolar i mehaničar i graditelj orgulja. Sve sam sam delal. A kaj mislite, kol'ko tu ima posla? Od par komada železa, malo žice i drveta treba napraviti automat! I kad se posel degetovi, još morate delati. Stalno meram pribijati čavilice, pregledavati, čuvati... Lake je onom kome ima slike. Dođe pred sliku, otpuhne prašinu i — gotevo. A ja meram stalno nekaj popravljati...

Dok je skupljao ostatke neobičnih automata, doživljavao je svašta. Da bi donio kući neki razbijeni »Harfenexpressiom« ili »Herophon«, morao se susretati s gramofljivcima koji su željeli na brzinu zaraditi što više no-

dam još nekaj svojih para, možanima kaj danas sve to vredi. Baš me briga, ne sakupljam ih rad novea...

I zbog toga mu nije bilo teško zaviriti u gotovo svaki podrum i tavan na Gernjem gradu. Nije mu bilo teško provesti noći i noći sagnut nad nekoliko dijeleova razbijene kutije od kojih je valjalo sastaviti — muzički automat!

Koliko je samo živaca izgubio?! Ali, sve se to zaberavi kad automat zasvira. Onda je

najsretniji. Kad čuje zvuk iz muzičke kutije, ispune ga najvaca. Nalazio je ljudе koji nisu imali razumijevanja za njegova nastojanja da sakupi sve muzičke automate, koji su se nalazili u Zagrebu.

— Moj se posel sastoji od nekoliko faza. Prve: mera se automat pronaći. Onda se morate nagoditi s vlasnikom. Posle ga trebate dopremiti doma, i, na

(Nastavak na stranici 68.)

Juke-boxi su svirali i Napoleonu

(Nastavak sa stranice 53.)

koncu, treba od te starudije opet napraviti muzičku kutiju. Ne mojte ni pitati kaj je teže!

Tako je, zahvaljujući svom neobičnom hobiju, Ivan Geresdorfer postao i — psiholog!

— Joj, kakvih sam sve ljudi srel! Bila vam je neka baba kaj mi je pisala da dođem do nje jer ima interesantnih stvari za mene. No, kak je bila odurna zima, samo kaj vukovi nisu došli, ni mi se dalo van. Al' kak je ona opet pisala, ja sam ipak otišel. Došel sam kod nje, pogledal i videl nekakvu podrtinu. To ni bilo ništ. Možda je to nekad sviralo, ali sada je to bila stara krama. I znate kaj je ona tražila za to? Petsto hiljada!! Zamislite! Prvo sam mislil da se šali, a kad sam videl da govori ozbiljno, onda sam joj rekao: »Čujte, milostiva, to dobro čuvajte, jer vam vredi celi milion«. Pokupiš sam stvari i otišel. Onda sam za pardana našel nekaj sličnog. To sam onda spakiral, poslal i napisal pismo: milostiva, sad imate doma dva miliona!

No, naš sugovornik se ne ljuti. I to se ubraja, kako sam kaže, u kolekcionarski posao.

Pokazuje nam neobične automatske orgulje. Visoke su gotova dva metra. Posjeduju cijelu malu — diskoteku! Naime, u donjem dijelu smješteni su valjci im a ih devet, koje po volji mijenjate i slušate. Te orgulje potječu iz Beča. Proizvedene su 1814. godine.

Tu se nalazi i mali šaren i kolibrić koji pjeva. To je najmanji automat u zbirci.

Jedan od najvrednijih eksponata je orkestrion s pneumatskim sistemom proizведен u Njemačkoj početkom ovog stoljeća. Sastoje se, vjerovali ili ne, od klavira, orgulja s tremulantom za oponašanje gudačkih instrumenata — velikog i malog bubnja, činela i mandolina!

Kad je naš domaćin uključio orkestrion, kabinetom su se prosvili predivni zvuci, tako neobični, ugodni... Nakon stalnog »šapanja« pop-muzikom, to je pravi praznik za svakog tko poželi malo ugodnih zvukova.

— Vi'te, tu vam je i perforirana traka. Znate da su ti auto-

mati preteče kompjutora? Niš se ne čudite! To vam je tak. Svaki je automat programiran. Samo ga navinete i on svira. Kad hoćete, promenite perforiranu traku i slušate drugu muziku. Tak vam je i s kompjutorima.

U kabinetu možete do mile volje slušati Haydna, Belinnija, Straussa... Automati su bili vrlo popularni u Zagrebu. Iako su se proizvodili samo u Češkoj, Austriji i Švicarskoj, možete slušati i stare hrvatske pjesme. Najstarija muzička kutija potječe iz 1814. godine, dok se prvi automati spominju već u XIII stoljeću. Ovdje možete naći sve: od raskošnih orkestriona, bogato ukrašenih herophona, do automatskih citri i orguljica uličnih svirača.

— Imam dost posjetilaca — objašnjava nam simpatični sugovornik. — Mladi ljudi su najzahvalnija publika. Lud je onaj koji veli da mladi nemaju smisla za ništ! Da vidite kak samo postavljaju inteligentna pitanja. Ženske su više sentimentalne, njih interesira muzika, dok se dečki zanimaju za tehniku. Oni su najbolji posjetioci.

Čovjek koji ima tako bogatu zbirku muzičkih automata ne zna svirati. Zaljubljen je u muziku i to mu je dovoljno. Ionako ima muzike koliko mu srce želi.

Kad smo ga upitali hoće li i moderna muzička kutija, popularni juke-box, dobiti mjesto u zbirci, energično je odmahnuo rukom:

— Kaj god! Nis dost pametan da razmem tu ludu muziku. Morti kad ostarim i čist posenilnim, morti bum onda mogel slušat.

Ispod trijema kuće parkiran je vjerojatno jedan od najstarijih automobila koji se kreće zagrebačkim ulicama. Njegov vlasnik, naš domaćin Ivan Geresdorfer, ljuti se kad ga netko upita spada li i ta stara »Lancia« u zbirku.

— Kaj mislite da sam norc, pa da volim samo starudiju. Auto retko upotrebljavam. Pa valjda i sami vidite kak se ljuduje po cestama. Rade putujem vlakom, bar ne nosim glavu u torbi...

Gotovo će sumrak. Pred ulaznim vratima zaustavlja se moped i čovjek, uz pomoć dugačke šipke, pali plinsku rasvjetu. Ovdje, na Gornjem gradu, vrijeme kao da se zaustavilo pred stotinjak godina...

Mladen PLEŠE
Snimci Vlado DUIC